

VELIKA STUDIJA Zastrašujući rezultati istraživanja o hrvatskoj djeci na internetu

Foto: IDIZ/123rf

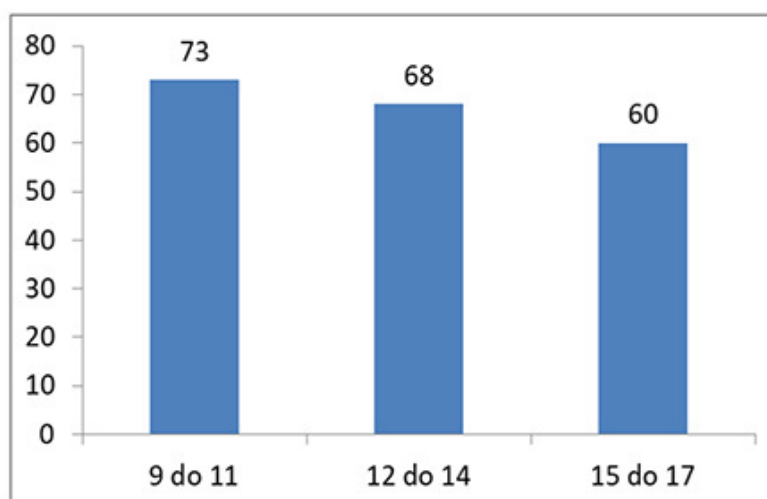
ČAK dvije trećine djece u Hrvatskoj na internetu je izloženo neželjenim seksualnim sadržajima, više od polovice primilo je neprimjerene poruke, a više od desetine bilo je zastrašivano. Istovremeno većina djece ne zna kako se zaštititi. O tome ne znaju gotovo ništa ni odrasli, a država nema učinkovite mehanizme edukacije ni regulacije koji bi im to olakšali. Također, djeca ne znaju niti pokazuju dovoljan interes za to kako pozitivno iskoristiti internet za učenje, pokazalo je novo istraživanje [EU Kids Online](#).

Istraživanje koje, između ostalog, nastoji povećati znanje o online mogućnostima, rizicima i sigurnosti europske djece, provedeno je u 33 zemlje EU-a, a prva je rezultate prikupila Hrvatska.

Nažalost, oni pokazuju da hrvatska djeca, ali i njihovi roditelji i državne institucije, suvremenu tehnologiju ne koriste na način koji bi bio barem blizu zadovoljavajućem.

Internet je neupitno jedno od najvećih tehnoloških postignuća ljudskog roda. No on je tek suvremeno oruđe koje može imati i korisne i loše načine upotrebe. Istovremeno je toliko nov i toliko se brzo razvija da se većina ljudi, institucija i sustava još uvijek ne uspijeva na odgovarajući način postaviti prema mogućnostima koje pruža kao i prema rizicima koje sa sobom donosi.

NEŽELJENI SEKSUALNI SADRŽAJ/DOB (%)

➤ Gotovo 2/3 djece u dobi od 9 do 17 godina.

Jedna od autorica, dr. sc. Dunja Potočnik, znanstvena suradnica u Institutu za društvena istraživanja u Zagrebu, kaže da je prošli tjedan obilježeno 25 godina interneta u Hrvatskoj, što se poklopilo sa završetkom istraživanja u našoj državi.

"Istraživanje je vrijedan doprinos uvidima u navike i sigurnost djece i mladih jer je obuhvatilo 1017 djece i jednak broj roditelja, i to onih upućenijih u navike i ponašanje svoje djece na internetu", rekla je za Index Potočnik.

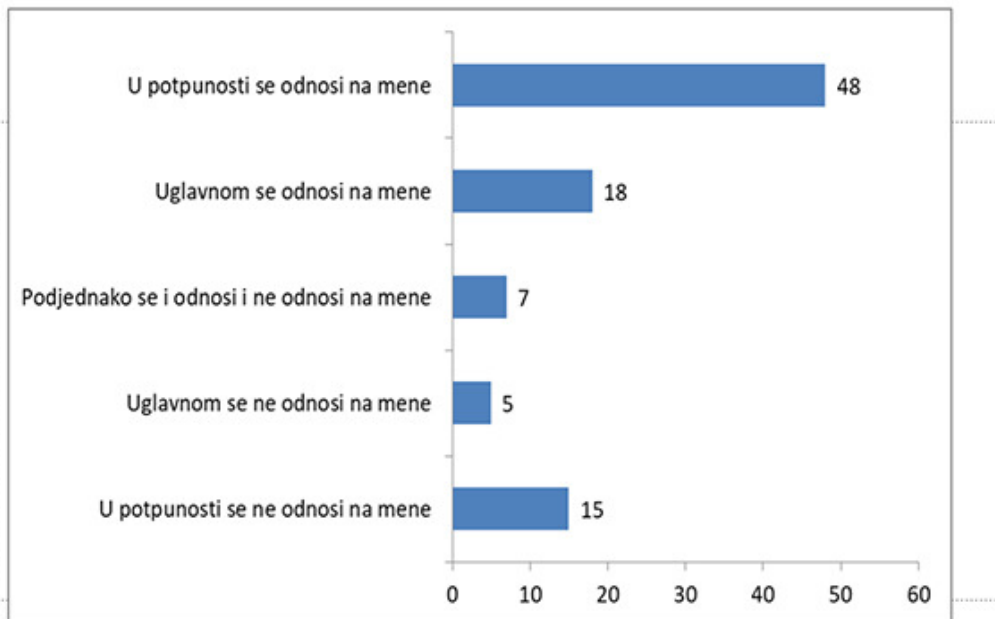
"Rezultati ostalih zemalja očekuju se u okviru godinu dana. Nažalost, to znači da naše rezultate za sada još ne možemo usporediti s onima iz drugih država EU-a", pojasnila je.

Nova studija pokazala je da je u uzorku roditelja bilo oko 80 % majki, što znači da ponašanje djece na internetu uglavnom prate majke.

"Upitnik za djecu obuhvatio je dionice koje se odnose na navike provođenja slobodnog vremena, svrhe upotrebe računala i interneta u školi i u slobodno vrijeme, korištenje društvenih mreža, medijsku pismenost, rizike na koje djeca nailaze online, načine nošenja s prepoznatim rizicima i komunikaciju djece i mladih s drugim osobama oko pojava koje bi mogle ugroziti njihovu sigurnost", kaže Potočnik.

"Slične je teme obuhvatio i upitnik za roditelje, s naglaskom na pitanje na koji način prate aktivnosti svoje djece online, koje pristupe koriste pri savjetovanju djece što smiju i što ne smiju činiti na internetu, te koliko su oni sami medijski pismeni i upućeni u mehanizme koje bi mogli koristiti za zaštitu svoje djece u online svijetu", tumači naša znanstvenica koja je za Index predstavila i protumačila veći dio nalaza studije. Evo što je studija pokazala.

„ZNAM KAKO PROMIJENITI POSTAVKE PRIVATNOSTI“ (9-17) (%)

- Tek svako četvrto dijete u dobi od 9 godina i 2/5 u dobi od 17 godina suvereno znaju promijeniti postavke privatnosti.

NESNALAŽENJE DJECE

- Djeca internetu **najčešće pristupaju preko pametnih telefona**, a zatim računala, odnosno laptopa i notebooka.
- Gotovo polovica djece u dobi od 9 do 11 godina, 2/3 djece u dobi od 12 do 14 godina te 3/4 djece u dobi od 15 do 17 godina **uvijek kada želi ili treba može pristupiti internetu**.
- Svako četvrto dijete u dobi od 9 do 14 godina te svako treće dijete u dobi od 15 do 17 godina **u potpunosti je ili uglavnom zabrinuto za svoju privatnost na internetu**.
- **Najkorištenija društvena mreža među djecom od 9 do 17 je Facebook**, dok se na drugom mjestu nalazi Instagram.
- Svako deseto dijete u dobi od 15 do 17 godina **prihvća sve zahtjeve za prijateljstvom drugih ljudi na društvenim mrežama**. Istovremeno, gotovo svako četvrto dijete te dobi svakoga tjedna traži na internetu nove prijatelje ili kontakte.

"Navedeni rezultati su očekivani jer su djeca i mladi u razvojnem periodu kada su im odnosi s ljudima iz okruženja, posebno njihovim vršnjacima, važni. Time u prvi plan izbija socijalizacijski aspekt društvenih mreža i Interneta, pri čemu su mladi usmjereni na istraživanje i eksperimentiranje u svijetu koji ih okružuje. Ohrabrujuće je da tek manja skupina mladih pokazuje sklonost rizičnom ponašanju na internetu, dok većina ipak iskazuje određenu kritičnost u prihvaćanju zahtjeva za prijateljstvom u virtualnom svijetu", tumači Potočnik.

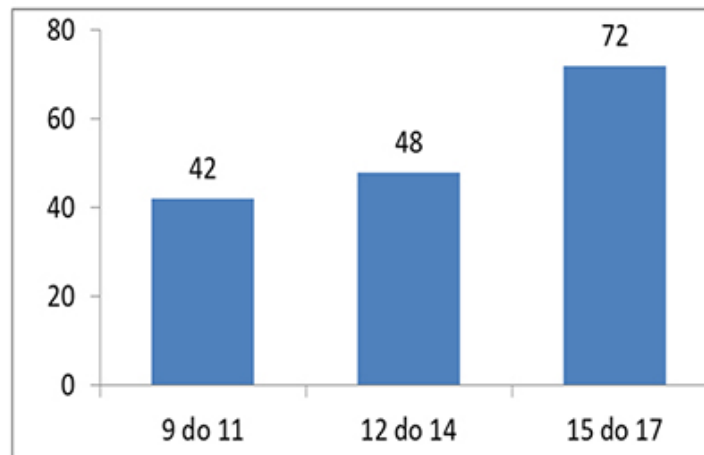
- Svako peto dijete u dobi od 9 do 17 godina **u potpunosti ili uglavnom ne zna**

promijeniti postavke privatnosti, npr. na društvenim mrežama.

- Svako četvrto dijete u dobi od 9 do 11 godina reklo je da se **tvrdnja "Znam kada smijem i kada ne smijem dijeliti informacije na Internetu" u potpunosti ili uglavnom ne odnosi na njih.**

PRIMANJE NEPRIMJERENIH PORUKA/DOB (%)

- Dječaci su u većem broju primili povređujuće ili neprimjerene poruke.

POTREBA ZA DRUŽENJEM

- Gotovo svako treće dijete u dobi od 9 do 17 godina u posljednjih godinu dana **komuniciralo je na internetu s osobama koje nisu upoznali uživo.** To je činilo svako deseto dijete u dobi od 9 do 11 godina, svako četvrto dijete u dobi od 12 do 14 godina te gotovo 1/2 djece u dobi od 15 do 17 godina.

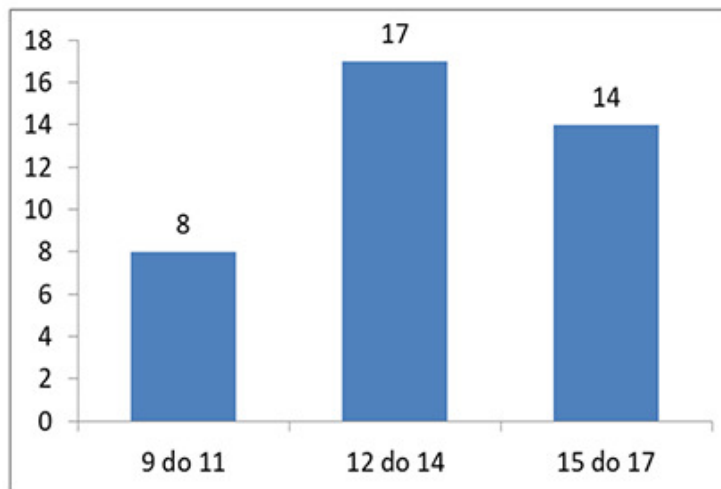
"I ovaj podatak sugerira da su djeca, čak i ona mlađe dobi, usmjerena na socijalizaciju i komunikaciju s drugima na društvenim mrežama uključujući i njima nepoznate ljude", kaže naša znanstvenica.

- Više od 1/10 djece u dobi od 9 do 17 godina se u posljednjih godinu dana **susrelo uživo s osobom koju su upoznali na Internetu.** To je napravilo svako četvrto dijete u dobi od 15 do 17 godina i svako deseto dijete u dobi od 12 do 14 godina. Djeca koja više vremena provode na internetu češće odlaze na takve susrete.

"Svjesni smo 'uronjenosti' svakodnevnog života mladih u virtualni svijet, a podatak o djeci i mladima koji online poznanstva prenose u stvarni svijet ne iznenađuje, kao što nije neočekivano da broj susreta uživo s internetskim kontaktima raste s dobi mladih. Za

razdoblje adolescencije karakteristična je usmjerenost na istraživanje svijeta koji nas okružuje i zainteresiranost za upoznavanje novih ljudi. Pritom dolazi i do propitivanja različitih dijelova identiteta, a mladi su usmjereni na sadašnjost i kratkoročne ciljeve, zbog čega su manje kritični pri donošenju odluka i vrlo često vjeruju kako oni sami neće nastradati, odnosno da su neranjivi. Zbog ovih osobina djeca i mladi koji odlaze na susrete s osobama koje su dotad poznavali samo u virtualnom svijetu u značajnoj se mjeri izlažu riziku da postanu žrtve uznemirujućih iskustva i seksualnog zlostavljanja", kažu autori.

ZASTRAŠIVANJE PUTEM INTERNETA/DOB (%)

- Više od 1/10 djece u dobi od 9 do 17 godina bilo je zastrašivano na internetu u posljednjih godinu dana; nešto više dječaka od djevojčica.

IZLOŽENOST SEKSU, NASILJU I PREDATORIMA

TEKST SE NASTAVLJA ISPOD OGLASA

- U proteklih godinu dana više od pola djece u dobi od 9 do 17 godina **primilo je povređujuću ili neprimjerenu poruku**. Pritom je takvu poruku primilo više od 1/3 djece u dobi od 9 do 11 godina, gotovo 1/2 djece u dobi od 12 do 14 godina te gotovo 3/4 djece u dobi od 15 do 17 godina. Djeca koja su tijekom tjedna i preko vikenda više vremena provodila na internetu, češće su dobivala takve poruke.
- Više od 1/10 djece u dobi od 9 do 17 godina **bilo je zastrašivano na internetu u posljednjih godinu dana**.
- Gotovo 2/3 djece u dobi od 9 do 17 godina na internetu je u proteklih godinu dana **vidjelo seksualne fotografije ili film gole osobe a da im nije bila namjera vidjeti ih**. S tim se susrelo 3/4 djece u dobi od 9 do 11 godina, više od 2/3 djece u dobi od 12 do 14 godina te gotovo 2/3 djece u dobi od 15 do 17 godina.

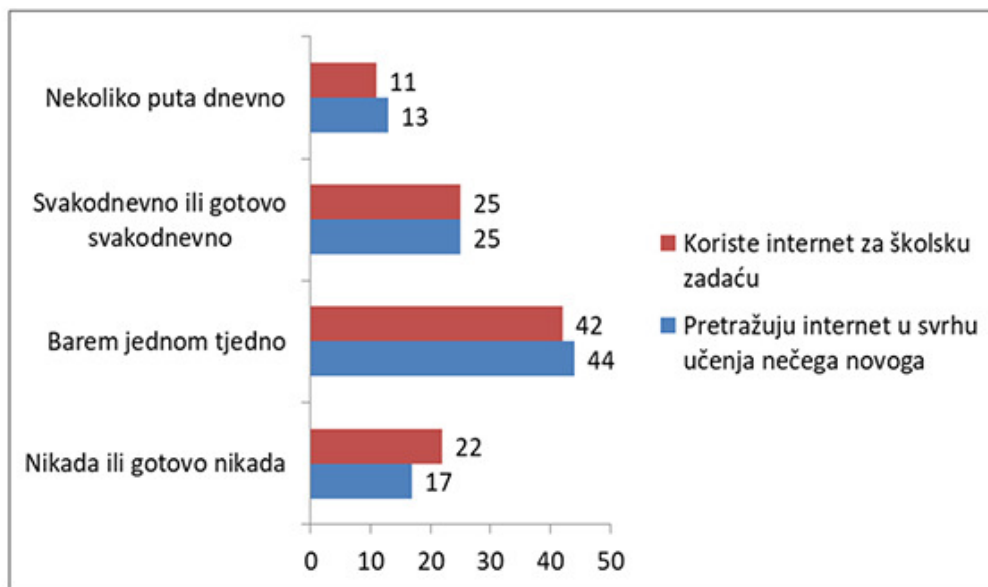
"Ovakav nalaz sugerira kako su seksualni sadržaji na internetu na koje su mladi naišli bez takve direktne namjere sveprisutni. Navedeno ukazuje na potrebu educiranja mladih o potencijalnim rizicima i mjerama povećanja njihove sigurnosti na internetu. Time u prvi plan izbija osnovni cilj koji bi ovakva edukacija trebala ostvariti: pomoć djeci i mladima kako bi u što ranijoj dobi naučili filtrirati sadržaje s kojima se susreću na internetu, kao i načine suočavanja s rizicima i snalaženja u potencijalno neugodnim i uznemirujućim situacijama", kaže Potočnik.

- Kada ih je zadnji put na internetu nešto uznemirilo ili im zasmetalo, više od pola djece u dobi od 9 do 17 godina **zatvorilo je aplikaciju**, svako treće dijete **blokiralo je** osobu kako ih ona više ne bi mogla kontaktirati, svako četvrto dijete **ignoriralo je** problem, a svako peto dijete **promijenilo je postavke privatnosti**.

"Možemo reći kako je aktivan pristup djece i mladih pri uznemirenošću uvjetovanom nečime što su ugledali online, ili porukom primljenom putem interneta, u manjini, odnosno da djeca velikim dijelom koriste strategije povlačenja koje mogu uzrokovati niz problema u razvoju djeteta i mladih i prouzrokovati dugoročan stres i posljedice po mentalno i fizičko zdravlje."

KOLIKO ČESTO KORISTE INTERNET ZA ŠKOLSKU ZADAĆU ILI UČENJE NEČEG NOVOG (9-17) (%)

POVJERENJE U INTERNET I KORIŠTENJE ZA UČENJE

- Tek nešto više od polovice djece i mladih **djelomično je ili u potpunosti sigurno da znaju provjeriti pouzdanost informacija** koje su našli online.

- Ovi se podaci mogu nadopuniti uvidima iz istraživanja provedenom u svrhu izrade Nacionalnog programa za mlade na nacionalno reprezentativnom uzorku mladih u dobi 15-29 godina, koji pokazuju kako **tek petina mladih u potpunosti ili uglavnom**

vjeruje onome što pročita na internet portalima. Pritom studenti i zaposleni mladi prednjače među onima koji iskazuju nepovjerenje prema sadržajima na internetu.

"To možemo objasniti time da povećanjem stupnja obrazovanja i uključenosti na tržište rada raste i upoznatost s načinima kako provjeriti pouzdanost online izvora. Djeca i mladi iz istraživanja EU Kids Online tek trebaju usvojiti neke vještine i znanja kojima raspolažu stariji mladi, a javne institucije, internet provideri i mediji im u tome trebaju pomoći što je više moguće."

- **Polovica djece i mladih nikada ne koristi internet za provjeru informacija ili vježbanje nečega što uče, a na dnevnoj bazi to čini tek desetina učenika.**

Podaci za korištenje interneta za školsku zadaću ili učenje nečeg novog nešto su bolji i ukazuju da nešto više od trećine djece i mladih to radi svakodnevno. Pritom je značajan porast u odnosu na dob, odnosno tek oko petine djece u dobi 9-11 koristi Internet za ovu svrhu, dok je mladih u dobi 15-17 godina skoro dvije petine.

"Ovdje je opet korisno konzultirati istraživanje koje je u svrhu izrade Nacionalnog programa za mlade provedeno na nacionalno reprezentativnom uzorku mladih u dobi 15-29 godina, a čiji podaci pokazuju da ukupno oko 60 % mladih često koristi internet za učenje, među kojima je najviše studenata (preko 85 %), a najmanje nezaposlenih mladih (44 %), dok zaposlenih mladih internet za učenje često koristi u 55 % slučajeva."

NEZNANJE RODITELJA

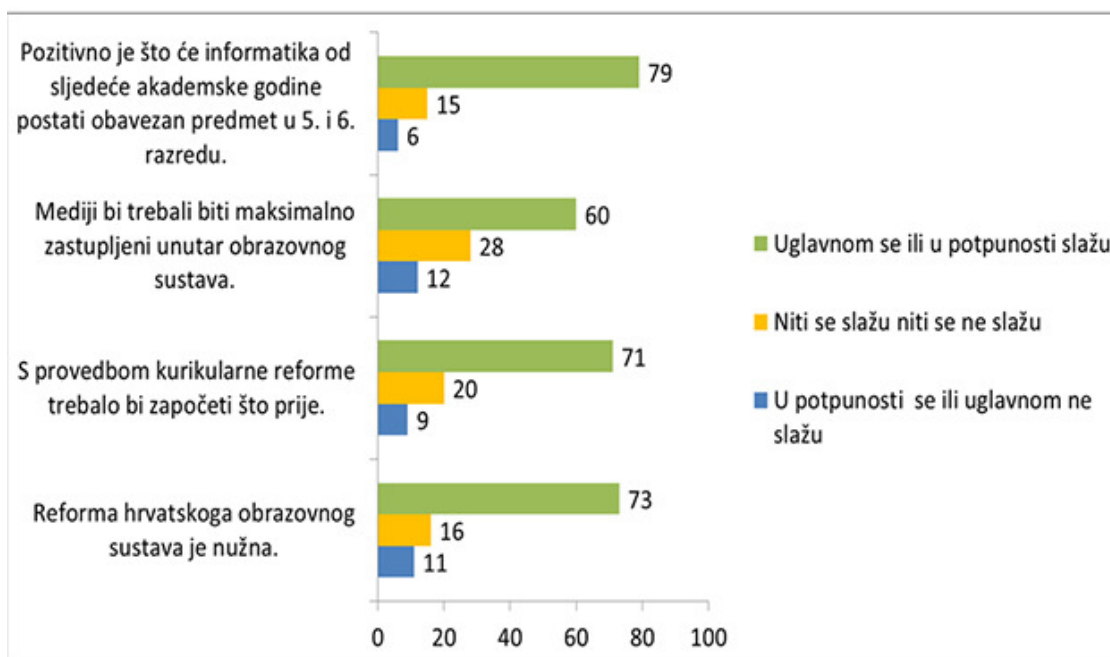
- Roditelji češće o aktivnostima na internetu razgovaraju s djecom mlađe dobi. Istovremeno, oni mnogo češće nadziru aktivnosti na internetu mlađe djece, ali i mlađoj djeci češće daju savjete što učiniti ako ih netko uznemirava na internetu. No, istovremeno nas treba zabrinuti da oko polovice roditelja koristi spam filtre više od jednom godišnje, čak 70 % njih ne koristi nikakve roditeljske kontrole ili filtre sadržaja na koje njihova djeca nailaze, a više od 80 % nikada nije od neke nadležne institucije ili organizacije (poput centra za sigurnost interneta) zatražilo savjet kako povećati sigurnost svog djeteta online.

VELIKA OČEKIVANJA OD KURIKULARNE REFORME I INFORMATIKE

Istraživanje je, između ostalog, pokazalo da roditelji mnogo očekuju od kurikularne reforme kao i od uvođenja obavezne informatike u osnovne škole.

- Čak 79 % roditelja smatra da je pozitivno to što će informatika od sljedeće godine postati obavezna u 5. i 6. razredu osnovne škole.
- Oko 71 % roditelja smatra da s provedbom kurikularne reforme treba započeti što prije, a 73 % da nam je reforma obrazovnog sustava nužna. Samo 10-ak posto roditelja ne dijeli ovo mišljenje.

STAVOVI RODITELJA O OBRAZOVNOJ KOMPONENTI

MJERE DRŽAVE TEK SE OČEKUJU

Potočnik kaže da prikupljeni podaci sugeriraju kako su potrebne široke kampanje edukacije i osvještavanja roditelja o potencijalnim rizicima s kojima se njihova djeca susreću online, kao i o mehanizmima zaštite koji stoje na raspolaganju i djeci i roditeljima.

"Ciklus EU Kids Online istraživanja drugi je po redu u radu ovog konzorcija. Slijedom dobivenih rezultata prvog istraživanja donesene su mnoge mjere koje su povećale sigurnost djece i mladih na internetu. Možemo reći da Hrvatska tek treba uspostaviti mnoge mehanizme koji su već uhodani na razini EU-a, s Velikom Britanijom kao perjanicom ovih promjena. Tako su, primjerice, u gotovo svim zemljama u podizanje stupnja sigurnosti djece na internetu uključena ministarstva obrazovanja, ministarstvo unutarnjih poslova, ministarstvo pravosuđa, ministarstvo zdravlja, te čelnici tehnoloških kompanija i predstavnici internet providera", kaže naša sugovornica.

PLANOVI ZA DALJE

Zanimljiv dodatak ovom kvantitativnom istraživanju u Hrvatskoj bit će provođenje fokus grupa s učenicima OŠ Većeslava Holjevca, te njihovim roditeljima, a ova je škola odabrana kao partner jer je uspjela uvesti medijsku pismenost kroz više predmeta u svojoj nastavi. Provođenje istraživanja ključno je za donošenje nacionalnih smjernica za sigurno korištenje interneta, izradu edukativnih materijala za djecu i roditelje te za izradu nacionalnih i regionalnih obrazovnih politika. Istraživanje će značajno utjecati i na aktivnosti brojnih dionika koji se bave zaštitom prava djece na internetu, poticanjem kritičkog razmišljanja, odnosno podizanjem razine osviještenosti o prijetnjama i prilikama online izloženosti kod djece i mladih. Također je bitno osvijestiti na koji način mladi danas koriste medije u učenju i stjecanju novih informacija, jer novi mediji mogu znatno doprinijeti formiranju kompetentnih građana spremnih na cjeloživotno učenje.

Istraživački tim projekta uključuje stručnjake s područja medijskih znanosti, sociologije, psihologije i računalnih znanosti, okupljenih s pet institucija. Partneri na projektu bili su Društvo za komunikacijsku i medijsku kulturu, Agencija za elektroničke medije, Hrvatski Telekom, Grad Zagreb (OŠ Većeslava Holjevca), Hakom, Centar za nestalu i zlostavljanu djecu/Centar za sigurniji internet, a projekt podupiru Ministarstvo znanosti i obrazovanja i Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku.